Bialystok, den 23. August 1942
Nr. 22

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 PF.
Цана 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437 — Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Беласток
23-га жніўня 1942.

Адрас Рэдакцыі: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437—
Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700
Цана абвестак паводле лісты цэнаў 1.

Баі на Паўночным Каўказе

Насуперач загаду Сталіна бальшавікі адступаюць.

Выдатным для нямецкіх посьпехаў на ўсходзе зьяўляецца факт, што ад канца мінулага тыдня апэрацыі праходзяць ужо не на спадах Каўказу, але адбываюцца ўжо ў самых горах. Два тыдні таму быў ужо захоплены ў нямецкія рукі Краснаярск. Ён прадстаўляў сабой загароду перад самым масывам Каўказу. Вораг, магчыма, спадзяваўся яшчэ, сабраўшы ўцякаючыя з Кубані сілы, зарганізаваць нейкім чынам абарону. Але яму гэта не ўдалося — яго пляны былі зьнішчаны. Ваенныя дзеяньні праходзяць цяпер у глыбі Каўказу, што характэрна для ўсяе барацьбы пасьля пераходу Дону нямецкімі войскамі. Вораг, ня гледзячы на загад Сталіна, усьцяж адыходзіў, пакідаючы толькі тылавыя аддзелы, якія прыкрывалі ўцёкі, распачліва змагаючыся. Ачышчэньне абшару й адступленьне былі галоўнымі вехамі, якіх трымаліся саветы паміж Донам і Каўказам.

Цяпер палажэньне зьмянілася. Чым далей уваходзіць вораг углыб Каўказу, тым больш труднасьцяў ён мае ў горах. Але ў горах, ясна, значна лягчэй бараніцца, бо дарог, якія трэба ахоўваць, там наагул мала Калі на схілах Каўказу, які, як вядома, паволі ўздымаецца угару, яшчэ ёсьць шмат дарог, то чым вышэй, усё больш яны зьнікаюць. Застаецца, урэшце, толькі некалькі праходных даріг, якія наагул дазваляюць прайсьці праз горы. Гэта перадусім дзьве дарогі ў сярэдзіне гораў, адна — гэтакзваная **Асецінская ваенная дарога,** вядзе праз Марміесійскі праход у Кутаіс, горад на паўдзённым схіле Каўказу. Але больш знамянітай усё-ж зьяўляецца **Грузінская або Георгіеўская ваенная дарога,** якая праходзіць па ўсходняй мяжы цэнтральнага Каўказу каля Казбэку (вышынёй 5.000 м.), вядзе праз Крыжавы праход і злучае паўночнае Орджонікідзэ (колішні Владзікаўказ), гэтакзваную «уладарку Каўказу», з Тыфлісам на паўдні. Гэтая грузінская дарога была збудозана больш чым сто гадоў таму назад для падпоры царскіх войскаў у змаганьні з адважна ваюючымі каўказкімі горнымі народамі. Гэтая дарога цягнецца на 200 кілямэтраў. Яна падымаецца праз шматлікія павароты, тунэлі і масты на вышыню 2.300 мэтраў, каб пасьля хутка ападаць на поўдзень. Сама па сабе, дарога ў тэхнічных адносінах не зьяўляецца простай, а збудована з стратэгічнымі меркаваньнямі. Гэтыя пляны ўжо былі ў царскія часы і былі-б зрэалізаваны да канца саветамі з увагі на індустрыялізацыю Каўказкага абшару. Але да гэтага не дайшло. Яшчэ й сягоньня праходы праз сярэдзіну Каўказу магчымы толькі праз гэтыя дарогі.

Найвышэйшае камандаваньне Арміі сьцьвярджае цяпер таксама, што ў горах вораг стаўляе больш супраціў, які па сваёй заўзятасьці сільнейшы, чым у вапошніх тыднях. Гэта стане зразумелым, калі ўзяць пад увагу, што ў горах адкрываецца больш магчымасьцяў абароны.

З другога боку вораг змушаны прыкрываць адступленьне тых сілаў і важных матарыялаў, якія стаяць у партох Паўночнага Каўказу. Тут перадусім, відаць, важна ворагу **палягчыць эвакуацыю порту Наварасійска,** якая адбываецца ў паўдзённым напрамку. Наварасійск быў адным з найзначнейшых Чорнаморскіх партоў. Уладжаньні й запасы, якія там знаходзіліся, былі надзвычай вялікія. Каб змагчы хоць часьць іх уратаваць марской дарогай на поўдзень, і змушае ворага затрымліваць адступленьне. Толькі дзякуючы гэтай пэўнай ахове з боку магчыма правядзеньне акцыі ачышчэньня Наварасійска.

У той час, як наступаючыя на поўдзень нямецкія арміі ўжо знаходзяцца ў самым Каўказе, зьлева ад іх, у абшары паміж Манычам і ніжняй Волгай, разгортваецца прасьледаваньне ворага на ўсход. Тут распасьціраюцца стэпы, якія паволі пераходзяць у гэтакзваную нізіну Ніжняе Волгі. Гэты абшар называецца Калмыцкім стэпам. Тут знаходзіцца вельмі мала паселішчаў. У самай сталіцы Калмыкіі Элісьце, якая прадстаўляе сабой большую вёску, жыве ўсяго 8.000 жыхароў. Стэпы тут неўраджайныя. Нават жывёлагадоўля, з увагі на малавартаснасьць травы, агранічываецца толькі да гадоўлі авечак. Над стэпам пануе вельмі сухі, але надзвычай гарачы клімат. Воды тут салёныя. У гэты разьлеглы абшар прасоўваюцца цяпер нямецкія сілы супроць Волгі. Нямецкія войскі ўжо пакінулі далёка за сабой ланцуг узгор'яў Ергені і знаходзяцца ў чыста стэповай краіне.

На левым крыле гэтых прасьледуючых войскаў стаяць нямецкія й румынскія войскі, якія ўжо некалькі тыдняў пракладаюць дарогу да Ніжняе Волгі ў жорсткім змаганьні з савецкімі рэзэрвамі. Агульны напрамак наступленьня гэтых арміяў ідзе ўздоўж чыгункі Пралетарская—Сталінград. Вораг добра ведае значэньне гэтае жалезнае дарогі, якую нямецкія войскі абхапілі ў абцугі. Таму ён усімі сіламі імкнецца як мага даўжэй стрымліваць прасоўваньне гэтых арміяў. Але нічога з яго высілкаў ня выходзіць. Марш нямецкіх войскаў і тут ідзе нястрымана наперад. Трыкутнік, які твораць тут Дон, Саль і ўзвышша Ергені, стаўся сапраўднай магілай савецкіх танкаў, якія ў сутыку з нямецкімі танкамі ня вытрымалі націску.

Варожае ваеннае камандаваньне бачыць адзіную магчымасьць адцяжэньня поўнага ходу нямецкае афэнзывы на поўдні ў гэтых мясцох, якія аддалены ад пляцдармаў нямецкае афэнзывы на поўдні ад 400 да 1.200 кілямэтраў. Гэта, ясна, не сьвядомая, дабраахвотная пастанова саветаў. Але калі каля **Варонежа, Вязьмы і Ржэва,** над **Ільменскім возерам** і на **Волхаўскім фронце** яны прабуюць праводзіць контр-атакі, то гэтым самым ясна паказваюць нядольнасьць хутка перакінуць знаходзячыеся тут кінутыя дывізіі туды, дзе наступае вырашэньне. Да нядольнасьці савецкага кіраўніцтва і няпрыдатнасьці транспартнае сыстэмы, каб у як найхутчэйшым часе перакінуць мацнейшыя сілы на поўдзень, даходзіць яшчэ й немагчымасьць контр-атакаў у шырэйшым разьмеры на гэтых адрэзках фронту. Аб якім-небудзь уплыве контр-атакаў у гэтым абшары на ход ваенных апэрацыяў ня можа быць мовы. У вялікай адлегласьці ад гэтага абшару праходзяць з ўсёй сілай і выразнасьцю ваенныя апэрацыі, намечаныя нямецкім найвышэйшым камандаваньнем.

ВАЙНА

Нямецкая афэнзыва на поўдні ўсходняга фронту разгортваецца пасьпяхова далей. Баі адбываюцца на самым Каўказе. Нямецкія войскі здабылі заўзята баронены горад Славянская, на ўсход ад Керчанскага перашыйку. Далей здабыты горад Георгіеўская, на желазнадарожнай лініі Растоў—Баку. Гарыстая мясцовасьць дае ворагу большыя магчымасьці абароны. Але ня гледзячы на заўзятую абарону ворага, нямецкія войскі ўсё далей і далей пранікаюць у Каўказкі абшар. Супраціўленьне ворага мае на мэце таксама даць магчымасьць ачышчэньня Чорнаморскіх прыкаўказкіх партоў, перадусім Новарасійска. Гэтыя парты, аднак, бязупынна бамбардуюцца нямецкімі самалётамі.

Другое крыло нямецкіх войск ідзе ў напрамку Ніжняе Волгі і знаходзіцца ў стэпах Калмыкіі. Баі адбываюцца недалёка Сталінграду. Бальшавікі паносяць вялікія страты. Як было падана ў Надзвычайным Камунікаце, войскі пад камандаваньнем гэнэрала танкавых войскаў Паўлюса, падтрымліваныя лятунствам і процілятунскай артылерыяй, зьнішчылі 62 савецкую армію і моцныя часьці 1-й танкавай арміі. У гэтай зьніштажальнай бітве было захоплена 57.000 палонных, здабыта або зьнішчана 1000 танкаў і 750 гарматаў. Вораг панёс вялікія крывавыя страты. У вялікім загібе Дону ўсюды дасягнута рака. Праводзіцца ачышчэньне абшару ад групаў расьсеянага ворага. Ад 15 да 17 жніўня, паводле дасюлешніх дадзеных, захоплена тут 12.800 палонных, зьнішчана або здабыта 47 танкаў і 252 гарматы.

Усяго ад пачатку вясеньніх баёў, бітвы на Керчанскім паўвостраве да заканчэньня бітвы ў загібе Дону, нямецкія й саюзьніцкія войскі захапілі 1.044.741 палонных, здабылі або зьнішчылі 6.271 танкаў і 10.131 гарматаў усялякага роду. У гэтым-жа часе зьнішчана 4960 варожых самалётаў у паветраных баёх, 664 процілятунскай артылерыяй і 432 на зямлі.

Бальшавікі прабуюць адцяжыць паўдзённы фронт контр-атакамі, якія яны праводзяць каля Ржэва, Вязьмы й Варонежа. Але нічога гэта ім не дае, акрамя вялікіх крывавых стратаў. На гэтых адрэзках фронту наагул палажэньне амаль бяз зьмен.

Асабліва вялікія посьпехі асягнулі ў апошнім часе нямецкія падводныя лодкі. У мінулым тыдні затоплена 400.000 БРТ. караблеабыйма. Як падало Найвышэйшае Камандаваньне Арміі з 17.8.42, нямецкія падводныя лодкі затапілі ў Паўночным моры і перад узьбярэжжам Паўночнае й Ся-

(працяг на 2-ой бачыне)

Чорныя кашулі ў атацы на ўсходнім фронце.

На здымку бачым удзел італьянскіх войскаў у баёх на ўсходзе: чорныя кашулі атакуюць савецкую жалезнадарожную станцыю.

(Працяг з 1-й бачыны).

усходняе Амэрыкі, на заходнім прыбярэжжы Афрыкі і ў Атлянтыцы 19 караблёў разам у 105.772 БРТ. Акрамя таго, затоплены два іншыя транспартныя караблі. Тры далейшыя караблі былі цяжка пашкоджаны тарпэдамі. У Камунікаце Найвышэйшага Камандаваньня з 18.8.42 паведамляецца аб затопленьні нямецкімі падводнымі лодкамі 11 караблёў разам у 72.000 БРТ, а таксама аднаго ўспамагаўчага крэйсара у 12.000 БРТ. Такім чынам, за 24 гадзіны затоплена разам 84.000 БРТ.

Нямеччына баявыя самалёты праводзяць бязупынныя налёты на Англію. Англійскі ўрадавы камунікат падае, што ў выніку налётаў у ліпені было забітых і раненых 1.173 асобаў. Атакі праводзяцца на лётнішчы, партовыя гарады й важныя ў ваенным адносінах аб'екты.

Як паведамлялася ў Надзвычайным Камунікаце, на францускім узьбярэжжы каналу каля Дiэппэ 19-га жніўня раніцай была зроблена спроба вялікшае высадкі англійскіх, амэрыканскіх і канадзкіх войскаў. Пад прыкрыцьцём моцных марскіх і паветраных сілаў, праціўнік спрабаваў высадзіцца на бераг, маючы з сабой таксама танкі. Спроба была здушана прыбярэжнай абаронай нямецкіх сілаў з вялікімі крывавымі стратамі для ворага. Ад 16 гадзін ужо ня было на сушы ніякага ворага. Захоплена звыш 1.500 палонных, у тым ліку 60 канадзкіх афіцэраў. Артылерыйскім агнём затоплена 3 зьнішчальнікі, 2 тарпэдныя лодкі і 2 транспартныя караблі. Лятунства зьбіла 83 варожыя самалёты. Затоплены два спэцыяльныя транспартныя караблі з войскам.

Уся спроба мела выключна палітычную мэту, з ваеннага боку ўсё гэтае прадпрыемства пацярпела паўнейшае паражэньне. Так скончацца і ўся спробы, якія-б не прадпрыймаў вораг. Нямецкая абарона стальным мурам стаіць на варце. Нямецкая армія, перамогшая ў сотнях бітваў, дасыць ворагу заўсёды належны адпор.

МАСКВА ПРЫЦІХЛА

Бальшавікі прызнаюць вялізныя людзкія страты перад Сталінградам. Цімашэнка далей адступае «у парадку».

Пасьля ўпадку Пяцігорска на Паўночным Каўказе маскоўскія камунікаты аб ваенным палажэньні сталіся яшчэ больш маламоўнымі, чым у папярэдніх днёх. Насуперак ужываным дасюль мэтадам запярэчваньня цяпер бальшавікі ўжо прызнаюць страту гэтага надзвычай важнага апорнага пункту. З болем яны сьцьвердзілі: «Здабыўшы Пяцігорск, немцы занялі апорны пункт, які знаходзіцца пасярэдку паміж Каспійскім і Чорным морам і з якога разыходзяцца вельмі добрыя заспасабляючыя шляхі ў розных напрамках». Розныя паведамленьні упорна сьцьвярджаюць, што загад Сталіна не адступаць ані шагу пад «націскам нямецкай перавагі» мусіў быць уняважнены. Каб апраўдаць безгледныя й бязладныя ўцёкі арміі Цімашэнкі, бальшавікі ізноў прабуюць прадставіць іх разгром, як намераны манэўр адступленьня. Пры гэтым, уцякаючы, вораг пакідае за сабой вялікія крывавыя страты. Карэспандэнт агенцтва «Эксчэйндж» гаворыць аб гэтым наступна: «Галоўная армія Цімашэнкі адступае у парадку на вялікую лінію абароны, якая праходзіць упоперак горнага масыву Каўказу». Але зараз-жа далей ён зусім адкрыта прызнае, што саветам не засталося ані якой дарогі. «Вялізарная перавага абодвух нямецкіх арміяў у танках і матарызаваных гарматах праяўляецца і далей, а Цімашэнка мусіць пастанавіць, куды цяпер адступаць пасьля таго, як моцныя нямецкія танкавыя ўгрупаваньні занялі далейшую тэрыторыю, на захад ад Краснадару, каля чорнаморскага порту Новарасійска».

Нямецкі наступ з боку Армавіру прадстаўляецца таксама вельмі небясьпечным. Шмат хто з карэспандэнтаў у Маскве ўжо прабуе падрыхтаваць грамадзтва да страты Новарасійска з увагі на «эвакуацыю паважных размераў», якая цяпер там карачкава праводзіцца. Аб тым, што гэтая эвакуацыя была спынена нямецкім градам бомбаў, Масква, ясна, ня кажа ані слова.

Упартыя гаворыць цяпер савецкія камунікаты і аб бітве перад Сталінградам. Гэтыя камунікаты гучаць вельмі пэсымістычна, хоць перад гэтым бальшавікі паведамлялі аб нібы-та савецкіх посьпехах на гэтым адрэзку. Масква нават прызнаецца ў стратах дзесяткаў тысячаў забітых і, каб вытлумачыць свае надзвычай вялікія страты, пушчае пыл у вочы, кажучы, што, маўляў, бітва за Сталінград —асягнула такія размеры, як у свайм часе бітва каля Вэрдэну. Бітва за Сталінград, паведамляюць з Масквы, сталася найбольшым ваенным дзеяньнем, якое здарылася было на ўсходнім фронце. Але Масква мусіць праз гэтым сьцьвердзіць, што «на Сталінградзкім фронце немцам удалося асягнуць некалькі мясцовых посьпехаў». Два нямецкія танкавыя кліны ўбіліся ў перадавыя савецкія лініі. Але бальшавікі ўсё-ж яшчэ хлусяць, быццам нямецкая зматарызаваная пяхота ня можа ўстанавіць лучнасьці з перадавымі часьцямі. . .

Як паведамляюць англійска-амэрыканскія карэспандэнты, амэрыканскі амбасадар у Савецкім Саюзе, адмірал Стэнлей, найбольш хадайнічае аб стварэньні другога фронту. Ён заявіў прадстаўнікам прэсы ў Маскве, што хоць з боку савецкіх уладаў яму не давялося пачуць нараканьняў на маруджаньне ў справе другога фронту, але сярод расейскага насельніцтва «праяўляецца ўсё больш выразнае расчараваньне».

Спроба высадкі ворага на французкім узьбярэжжы

У Надзвычайным Камунікаце Арміі падаюцца наступныя падрабязнасьці аб спробе высадкі варожых войскаў на францускім узьбярэжжы.

Першая хваля высадачных войскаў была перанята 300 да 400 дэсантныімі лодкамі на адкрытым моры і ў 6 гадзін прыбыла да берагу, падтрыманая 13 да 15 крэйсарамі, зьнішчальнікамі і ганчакамі. За імі знаходзіліся плаваючыя рэзэрвы 6 транспартных караблёў і 3 фрахтараў, а далей на поўнач група 26 транспартных караблёў, якая складала, праўдападобна, аснаўную сілу дэсанту. Яны мелі правясьці высадку пасьля таго, як першай хвалі ўдалося-б утрымацца на беразе й зрабіць маставое ўмацаваньне ў порце Дiэппэ.

Але нічога з гэтага ня выйшла. Высадзіўшыся вораг быў зараз-жа зьнішчаны й адкінуты ў мора. З высаджаных на сушу танкаў усе былі зьнішчаны адважнай нямецкай абаронай. Звыш 1500 палонных знаходзіцца ў нямецкіх руках, сярод іх 60 канадыйскіх афіцэраў.

Чэрчыль і Рузвэльт цяпер могуць быць спакойны. Яны змогуць нешта адказаць Сталіну, які ўсё больш-кідаецца з патрозамі, дамагаючыся стварэньня другога фронту. Але другі фронт стварыць нельга. Аб гэтым сьведчаць усе спробы высадкі на ўзьбярэжжы Францыі, якія канчаліся зьнішчэньнем ворага. Апошняя найбольшая спроба высоўна сьведчыць аб гэтым. «Як ня круці, як не вярці, а трэба ўмярці» — кажа прыказка. Як ні прабуюць англійцы дзесь учапіцца за бераг, але стальная рука нямецкай абароны скідае іх у мора.

Прыбярэжная абарона дзее. На здымку далёкабойная гармата на францускім узьбярэжжы.

Індыя ў агні...

Некарысны абарот справаў у Індыі палохае Англію. Партыя Кангрэсу працуе падпольна. Аддзелы жаўнераў з кулямётамі.

У Лёндане пануе перапалох, бо шмат дзе ў Індыі справы прынялі некарысны для англійцаў абарот. Найбольшыя разрухі ўзьніклі ў Новым Дэлі, дзе брытанская паліцыя і войска не змаглі суняць узбураны натоўп індусаў. Найважнейшыя будынкі гораду былі падпалены індускімі дэманстрантамі. Цалком згарэў будынак дырэкцыі індускіх жалезных дарог. Узьнікшыя шкоды абліцаюцца на 100.000 рупіяў. Спалены таксама будынак падаткавага ўраду. Паліцыя й войска стралялі ў дэманстрантаў. Аб колькасьці забітых і раненых вестак яшчэ няма. У Новым Дэлі выдадзены загад аб забароне руху. Сюды падкінуты англійскія падмацаваньні. На вуліцах патрулююць аддзелы жаўнераў з кулямётамі.

Падмацаваньні войска і паліцыі надаходзяць і ў Бамбэй. Дэманстранты, зьнішчыўшы камунікацыйныя ўладжаньні, збудавалі барыкады. Да поўдня ў аўторак было ў Бамбэі 16 забітых і 100 раненых. На 16 гадзіну лік забітых павялічыўся да 31, раненых — да 250. Арыштавана 500 індусаў. У Мадрасе адбыліся вялікія маніфэстацыі супроць Англіі. Паліцыя страляла ў натоўп. Забіта 25 дэманстрантаў.

Англійскія камунікаты падчырківаюць, што дэманстрацыі цяпер маюць арганізаваны характар. Яны кіруюцца партыяй Кангрэсу, якая падпольна вядзе далей сваю дзейнасьць.

Губэрнатар Бамбэю зьвярнуўся да насельніцтва з прамовай па радыё. Ён заявіў, паміж іншым, што паліцыя й войска атрымала загад здушваць выступленьні індусаў. Гэты наіўны губэрнатар думае, што яго войска магней 400-мільённага народу.

Хваля падымаецца. Індыя стаіць напярэдадні вялікіх падзеяў.

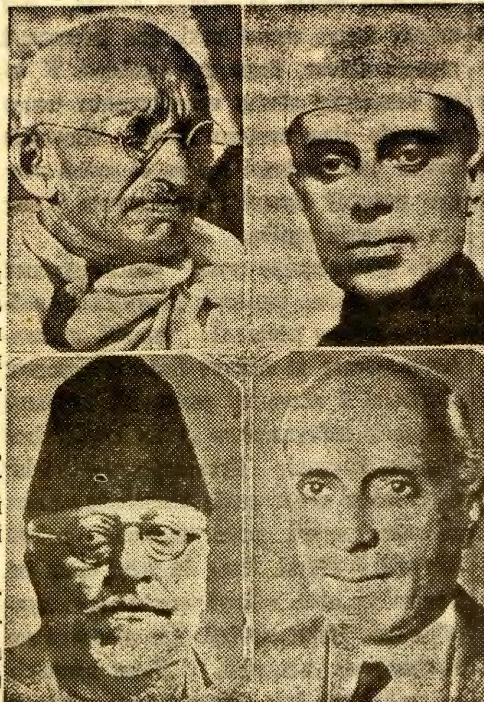
У Індыі ўсюды забастоўкі

Гандлёвае жыцьцё вялікіх гарадоў спараліжована. Арыштавана 300 сяброў Кангрэсу. Склады збожжа спалены. Сьлёзны газ і растрэлы.

Брытанскія камунікаты з Бамбэю і Дэлі з задзіўляючай старраннасьцю замоўчваюць дакладны лік забітых і раненых. Яны нават пашыраюць сьмелыя цьверджаньні, што «наогул палажэньне ў Індыі значна не пагоршылася». Але ў цэлым радзе прызнаньняў аб цяжкіх мясцовых сутычках, забастоўках і дэманстрацыях, відаць, што хваляваньне ў Індыі ўзрастае. З Старога Дэлі паведамляюць, што там пачалі забастоўку рабочыя. Дэлегацыі рабочых занялі пасты каля брамаў фабрык. На фабрыках вывешаны сьцягі Кангрэсу. У Бамбэі на фабрыках і азбройваючых заводах рабочыя таксама пакінулі работу. Дробны гандаль у Бамбэі практычна замёр, амаль усе рынкі закрыты. У большасьці млыноў таксама спынена работа. У забастоўках прыймаюць удзел індускія студэнты й вучні.

Амаль ува ўсіх індускіх правінцыях узьніклі новыя цяжкія крывавыя сутычкі. У ваколіцы Калдабэві дэманстранты падпалілі ўрадовыя склады збожжа. Брытанскія салдаты патрулююць ува ўсіх правінцыях, дзе паўсталі вялікія разрухі. У гарадзе Бамбэі і другіх вялікіх гарадох забаронена выходзіць на вуліцу ад 19.30 да 6 гадзіны раніцы. Лік арыштаваных палітыкаў Кангрэсу з англійскага боку налічваецца акругла на 300 асобаў. Акрамя таго, арыштавана некалькі тысячаў дэманстрантаў. Афіцыяльныя цыфры аб забітых і раненых вельмі скромныя. Урад гораду Бамбэю ў панядзелак абвесьціў наступнае: Рэвалюцыйныя дзеяньні маніфэстуючых прыхільнікаў Кангрэсу змушалі паліцыю ўжыць сьлёзны газ і ў пяці выпадках страляць .10-га жніўня ў Бамбэі, як мы ўжо пісалі, было арыштавана 149 асобаў. З другіх гарадоў надыходзяць весткі аб забітых індусах.

Ня гледзячы на гэта, брытанская прэса стараецца апраўдаць гэты тэрор усялякімі заяўленьнямі й выкрутамі. Няма ніводнай англійскай газэты, нават з рабочніцкай прэсы, якая-б крытыкавала застасаваныя меры, якія наогул называюць «мерамі абароны».

Наш абраз паказвае ў верхнім радзе злева Магатму Гандзі, Пандзіт Нэру, уніз прэзыдэнта Індускага Кангрэсу Азад і Джавагарлял Нэру.

Я. ПАЛОННЫ

ДАПРАДАЕ МАЦІ...

Дапрадае маці белую кудзелю,
выцягнула нітак ўжо нямала бёрст—
хутка будзе кужаль серабром блішчаці
і калок яловы спрытна абвіваці,
у куце стаяці, бы чаканы госьць.

Хоць старыя грудзі дулька уздымае
і за цяжка дыхаць бедненькай старой,
а ўсёроўна нітку за ніткай скубае
і рукой дрыжачай на клубок ўзьвівае
весела у сэрцы думкаю жывой.

Белую кудзелю маці дапрадае,
будзе кужаль сьвежы, чысты як вада,
але невядома, ці кашулю мае
сын, што на Камчатцы кару адбывае
і другі, што біўся дзесь каля Вяпра...

З беларускага жыцьця

Аднамесячныя настаўніцкія курсы. У верасьні ў Пінску будуць зарганізаваны аднамесячныя настаўніцкія курсы, на якіх настаўнікі-спэцыялісты пройдуць перападрыхтоўку на нямецкай мове, а новыя настаўнікі — па мэтодыцы й беларускай мове.

Зборнік вершаў беларускай паэткі Ларысы Гэніюш. У Бэрліне падрыхтаваны да друку вялікі зборнік вершаў маладой, таленавітай беларускай паэткі Л. Геніюш. Зборнік называецца «Ад родных ніў».

Выступленьні Беларускага Струннага Аркестру ў Друзгеніках. Беларускі Струнны Аркестр Беларускага Камітэту ў Беластоку ад даўжэйшага часу выступае з канцэртамі на курорце ў Друзгеніках.

Адозва Беларускага Камітэту ў Беластоку. Беларускі Камітэт у Беластоку выдаў адозву да беларускага насельніцтва, у якой заклікае ўсіх беларусаў актыўна змагацца з бандамі.

Выздараўленьне. Нядаўна вышісаўся з вайсковага гошпіталю ў Беластоку, цяжка ранены бальшавікамі ў пачатку нямецка-бальшавіцкай вайны сябра Славэцкі. С. Славэцкі перайшоў цяпер на хатняе лячэньне.

Міхась Забэйда-Суміцкі прыедзе ў Беласточчыну.

Вядомы беларускі сьпявак Міхась Забэйда-Суміцкі ў канцы верасьня мае прыехаць у Беласточчыну. Беларускі Камітэт у Беластоку вядзе ўжо падрыхтоўку для зладжаньня канцэртаў для беларусаў у цэлым радзе гарадоў Беластоцкае Акругі.

Беларускі вальс. Малады беларускі музыка ў Беластоку Ю. Семяняка працуе над вальсам «Над Нёманам». Вальс будзе апрацованы на аснове беларускіх народных мэлёдыяў.

Выданьне паэмы «Сымон Музыка» Я. Коласа. Беларускі Камітэт Самапомачы ў Бэрліне выдае вядомую паэму Я. Коласа «Сымон Музыка».

Атака самалётаў на індускую маніфэстацыю

З бомбамі супроць дэманстрантаў.

На многатысячную маніфэстацыю індусаў у правінцыі Калькуты брытанцы зрабілі напад з самалётаў. Як паведамляе надзвычайны камунікат агенцтва «Тэлеграфо», на сабраных індусаў наляцела 25 самалётаў. Ані паліцыі, ані войску не ўдалося разагнаць натоўп. Англійская эскадра скінула спачатку бомбы, якія ўзарваліся сярод натоўпу, а тады пачала абстрэльваць дэманстрантаў з кулямётаў у прыземных палётах. Лік ахвяраў яшчэ не апублікаваны. Так Англія ратуе сваё панаваньне ў Індыі. А адначасова, як мы пішам у іншым мейсцы, моляцца ў Англіі за Сталіна . . . Ясна і зразумела без каясьненьняў.

Культура й нацыянальны сьветапагляд

Кожны нацыянальны арганізм можа нармальна разьвівацца толькі тады, калі бярэ свае сокі з радзімае духовае глебы. Калі толькі ягоныя карэньні пачынаюць сягаць у чужое асяродзьдзе, дык гэткі арганізм пачынае хварэць. Цяжар хваробы залежыць ад ступені, у якой даплываюць гэтыя чужыя сокі.

Гісторыя не дае ніводнага прыкладу, каб народ, каторы карміўся сокамі чужое культуры, захаваўся пры жыцьці. Культурная асыміляцыя азначае духовую сьмерць нацыянальнае душы чалавека. І гэта зразумела. Прысвоеная чужая культура выпаласквае собскі культурны зьмест душы. Чалавек пачынае жыць і думаць ня так, як яму загадвае свой нацыянальны імпэратыў, а так, як дыктуе чужы, ім праз культуру прысвоены.

З культурнай асыміляцыяй ня трэба зьмешваць веданьня чужых культураў. Можна дасканальна ведаць культуры і дзесяткаў розных народаў і ня быць асыміляваным. Веданьне чужых культураў пераходзе ў асыміляцыю тады, калі чалавек будуе, або перабудоўвае на чужы фасон свой нацыянальны сьветагляд.

Гэткіх людзей, што праз прысвойваньне чужой культуры збудавалі ад дзяцінства або перабудавалі пазьней свой нацыянальны сьветагляд у нас ёсьць вельмі шмат і ня толькі сярод інтэлігэнцыі, але й іншых прослаеў народу. Дзякуючы палітычнай няволі, беларуская душа была сотні год насьцеж адчынена для расейскае і польскае культураў. Дзівіцца трэба не таму, што гэткіх людзей ёсьць многа, а таму, як, запраўды, у гэткіх умовах магла наагул захавацца нашая нацыянальная субстанцыя. Аб'ясьніць гэта можна толькі дзеяньнем ірацыянальнага мамэнту. Відавочна духовая спадчына, каторую нам пакінулі продкі, пераходзіла ў кроў наступных пакаленьняў і яны, нават ня ведаючы сваёй собскай язьні, інстыктыўна бараніліся ад уплываў чужое культуры, трымаліся ў масе свайго. Бурныя хвалі з захаду і ўсходу, што здавалася так лёгка маглі зьмясьці нас з займанай намі раўніны, не патрапілі зламаць нашага нацыянальнага арганізму. Ён захаваўся — гэта ясна й найвялікшаму скэптыку. А сяньня, калі парваліся путы нашае няволі, мы выпростоўваем крыльлі да лёту, які нас чакае.

Імення дзякуючы гэтай перададзенай нам адпорнасьці на чужыя культуры, мы захавалі сваё нацыянальнае аблічча, сьветагляд. Толькі вякі змаганьня шмат каго адарвалі ад нас, а яшчэ больш у каго падгрызьлі беларускія душы. Мы не павінны аб іх забыцца. Хто праз культурную асыміляцыю згубіў свой нацыянальны сьветагляд і пайшоў у чужы табар —той ужо страчаны для нас. Але ў каго толькі надгрызена душа чужой культурай, той павінен быць разгляданы як хворы, і яго трэба спробаваць лячыць. Мэтай лячэньня мае быць наварот хворага да свайго беларускага нацыянальнага сьветагляду. Сымпатыі для чужой культуры могуць застацца, трэба толькі зьнішчыць праявы культурнае асыміляцыі.

У працэсе лячэньня трэба праяўляць максімум асьцярожнасьці і ўмеласьці. Благім быў-бы доктар, які хапіў-бы хворага за хрыбет і сказаў-бы — маеш быць здаровым, хадзі! Хворы можа пры гэткім лячэньні ад першага-ж «ёродку» памерці на месцы, хоць пры іншым абходжаньні мог быць лёгка вылечаным. Таму было-б памылкай, калі-б мы зьвярталіся да хворага культурна родзіча з мэтадамі мурзатага польскага асымілятара: «ад сяньня маеш гаварыць толькі пабеларуску, маеш выкінуць з свайго нутра ўсё чужое й замяніць сваім. Калі гэтага ня зробіш — ты наш вораг».

Мы не павінны забывацца аб адным. Наша маладая культура ня можа імпанаваць тым, хто заразіўся чужой, скажам, расейскай. Купала, Колас, Багдановіч, ці Багушэвіч — гэта вялікія людзі ў нашым адраджэньні, але гэта яшчэ ня тое, што маюць, для прыкладу, расейцы. Калі творцы нашае культуры ведамы толькі нам, дык там ёсьць многа імёнаў, ведамых у кожным закутку культурнага сьвету. Наша маладая культура кажнаму не-Беларусу будзе выдавацца яшчэ вельмі маленькай, незакончанай, а імпануе тое, што закончана і прыгожа, а прынямся арыгінальна, закончана.

У змаганьні з вялікім праціўнікам трэба проціставіць такжа нешта імпануючае, вялікае. Самога сэнтымэнту мала. Наша навейшая пара не дазволіла нам яшчэ чагось падобнага стварыць. Таму толькі ёю мы апэраваць ня можам. Мы павінны паклікаць на дапамогу нашу старую культуру. Ёй мы можам імпанаваць ня толькі нашым зрусыфікаваным, або спалянізаваным родзічам, але шмат якім народам Эўропы. Трэба выцягнуць яе з архіваў і біблятэкаў на дзённае сьвятло — інакш, спапулярызаваць яе. Калі веданьне яе будзе пашырана так, як веданьнем чужых, варожых нам культураў, мы можам лічыць на ўдачу ў гэтай гіганцкай барацьбе.

І наўперад у гэтым змаганьні нам павінна йсьці не аб вонкавыя, а аб унутраныя эфэкты. Важна, каб пад уплывам пазнаньня велічы сваёй культуры ў мінуўшчыне, у хворых культурна родзічаў адрадзіўся беларускі нацыянальны сьветагляд. Калі гэта станецца, тады вонкавыя так нам прыкрыя праявы культурнае хваробы, як ужываньне расейскае, польскае, ці іншае мовы Беларусамі, адпадуць самі сабой. («Раніца»)

Марская бітва каля Саламонскіх вастравоў

Агенцтва Домэі апублікавала камунікат прэсавага аддзелу японскага ваенна-марскога флоту аб вялікай марской бітве каля Салямонскіх вастравоў. У камунікаце падрабязна апісваецца прабег бітвы.

Ваенныя дзеяньні, прывёўшыя да зьнішчэньня англійска-амэрыканскага флоту ў аўстралійскіх водах, пачаліся 7-га жніўня пры паяўленьні камбінаванага англійска-амэрыканскага флоту, у якім было шмат транспартных караблёў. Варожы флот у густым тумане зьблізіўся да Саламонскіх вастравоў і пачаў высадачныя апэрацыі на адным з вастравоў. Японскія разьведвальныя самалёты, якія заўважылі высадку ворага, зараз-жа паведамілі сваю базу. Эскадра японскіх ганчакоў вылецела на спатканьне варожых самалётаў. У часе бою было зьбіта 49 варожых ганчакоў і 9 бамбардыроўшчыкаў. Адначасова японскім баявым самалётам удалося затапіць варожы зьнішчальнік, а другі зьнішчальнік цяжка пашкодзіць. Ужо ў пачатку бою вораг апынуўся ў бязладзьдзі.

Раніцай наступнага дня японскія тарпэдныя самалёты зьблізіліся да варожага флоту й правялі жорсткую атаку, у выніку якой быў затоплены адміральскі карабель амэрыканскага флоту, крэйсар тыпу Уітта і адзін брытанскі карабель. У часе гэтых баявых дзеяньняў быў цяжка пашкоджаны крэйсар клясы А і два крэйсары клясы В, а два крэйсары затоплены. Міжтым, другая спэцыяльная эскадра японскіх тарпэдных самалётаў заатакавала транспартныя караблі і некалькі з іх затапіла.

Уначы пачалі сьмелую начную атаку адзінкі японскага ваенна-марскога флоту ў цеснай сувязі з лятунствам і падводнымі лодкамі. Варожы флот ужо быў цяжка пашкоджаны, што палягчала дзеяньні флоту.

У часе гэтых дзеяньняў быў затоплены другі адміральскі карабель, амэрыканскі крэйсар тыпу «Асторыя», а таксама шэсьць брытанскіх крэйсараў клясы А. Акрамя таго затоплены амэрыканскі крэйсар тыпу «Омальга» і шэсьць зьнішчальнікаў. Два зьнішчальнікі былі цяжка пашкоджаны.

На трэці дзень бітвы японскія тарпэдныя самалёты атакавалі рэшткі ўцякаўшага варожага флоту й затапілі брытанскі крэйсар клясы Ахіллес, які плыў ужо ў напрамку Сіднэю.

Пасьля зьнішчэньня варожага флоту на Саламонскім востраве астаўся невялікі варожы дэсант, але ён зусім адрэзаны й бязпомачны, бо ня мае ані транспартных, ані ваенных караблёў.

Новыя посьпехі японцаў

Як паведамляе Імпэратарская Галоўная Кватэра, японскі ваенна-марскі флот заняў стратэгічныя пункты на вастравох Каі, Ароэ і Тэнім у Альфурскім моры, на поўнач ад Аўстраліі.

Гэтыя вастравы, распаложаныя паміж заходняй часткай Новай Гвінэі і Аўстраліяй, былі ў гальляндзка-індускім валаданьні.

Вастравы Каі, велічынёй у 1.500 кв. км., маюць 35.000 жыхароў. На іх выдабываецца вельмі шмат какао, саго і рысу.

Вастравы Ароэ ў 8.600 кв. км., маюць 22.000 жыхароў. Найбольш там копру.

Вастравы Тэнімбэр займаюць 5.500 кв. км. і налічваюць 25.000 жыхароў. Рыс і пэрлямутр —найважнейшыя прадукты гэтых вастравоў.

Беларускія грэбні й шчоткі

У Беларусі была вялікая фабрыка грэбняў. Бальшавікі, уцякаючы, спалілі яе. Калі нямецкая адміністрацыя праводзіла ачыстку развалінаў, у склепе знайшлі вялікія запасы цэлюлёзы. Гэта дало падставу для адбудовы фабрыкі. І гэта павялося! Машыны ўдалося дастаць з грузу. Пасьля рамонту яны былі пушчаны ў рух. І ізноў яны гудуць, і сьвішчуць, і шумяць ад раньня да цямна. Беларускія мужчыны й жанчыны працуюць ізноў у фабрыцы.

Пакуль з галялітняе масы выйдзе прыгожы й гладкі грэбень, ён мусіць прайсьці праз шмат рук. Цьвёрдая й крохкая маса спачатку мочыцца ў цёплай вадзе, каб зрабіць яе мяккай і гнуткай. Тады пласт рэжацца на большыя ці меншыя лустачкі, у залежнасьці ад таго, якой велічыні мае быць грэбень. І толькі тады ўжо яны апрацоўваюцца машынай, якая выразае жалабкі. Першы раз шырокі рад, а пасьля вузейшы. У такім выглядзе грабень ідзе ўжо на шліфоўку й лякіроўку.

Колы шліфяркі хутка круцяцца. Вада сьцякае бязупынна па іх выступах. Грэбені мусяць быць адзін у вадзін. Куды прыямней жаночыя рукі трымаюць грэбень, калі ён мае высокаякасны полыск. І вось грэбень гатовы — ён сьмяецца ўсімі сваімі зубамі і сьвядома вандруе ў склад, дзе разам з іншымі, малымі й вялікімі, простымі й узорнымі сябрамі чакае адпраўкі.

Ня гэтак гладка й мэханічна родзіцца загнуты аздобны грэбень для жанчын. Ён вымагае ўжо пэўнага роду творчасьці й праца над ім дае магчымасьць праявіць індывідуальныя здольнасьці майстра. Каб лісткам галяліту надаць патрэбнае закругленьне, яны трымаюцца спачатку на электрычнай грэлцы, тады прывязваюцца да выгнутага дрэва — і праз пару мінут грэбень ужо мае выгнутую сьпіну. Тады ён паліруецца й атрымлівае патрэбны колер і аздобу.

Грэбень і шчотка — гэта як дзьве родныя сястры. Аб шчотцы міжна сказаць толькі пару словаў.

Паняцьце «шчотка» вельмі шырокае. Бо ёсьць шчоткі да адзежы, галавы, вусоў, памазкі, для замятаньня пылу, спэцыяльныя шчоткі для тэхнічных мэтаў і маленькія шчотачкі для дагляданьня пальцаў.

Але ўсе яны вырабляюцца з аднае сыравіны: дрэва і шэрсьці або конскіх валосьсяў. І таму ўсе гэтыя віды шчотак вырабляюцца разам.

У Беларусі знаходзіцца адна з найбольшых фабрык шчотак на ўсю Усходнюю Эўропу. **Ня гледзячы на вайну й застой, яна ўсё з большым разгонам разгортвае сваю працу. У памяшчэньнях, дзе апрацоўваецца дрэва, кіпіць работа.** Пілы скавычуць. Вострыя нажы тнуць штукі дрэва і дошкі. Дрэва стогне, але нічога не памагае! З яго выходзяць пліткі, вялікія й малыя, рознае формы й выгляду.

Магутныя жалезныя рукі сьвідруюць у гэтых плітках адтуліны. Гэта ўсё адбываецца у нязвычайна хуткім тэмпе. Другая машына ўкладае шэрсьць або валосьсе, другое. Адтулінка за адтулінкай напаўняецца так хутка, што нельга гэта прадставіць.

Адваротны бок шчоткі ачышчаецца спэцыяльным апаратам, а тады ён паліруецца. Шчотка спраўджаецца — і ўжо тады можна яе пушчаць у сьвет на барацьбу з пылам і брудам.

Так або зусім падобна робяцца й усе іншыя шчоткі або памазкі. Машыны гэтак збудаваны, што ўсё робіцца з найменшай затратай часу. Машыны нямецкага паходжаньня. Паводле нямецкіх абразцоў бальшавікі збудавалі пасьля свае апараты. Але гэта былі толькі копіі, якія нічым не перавышалі арыгіналы.

Нямецкія машыны працуюць ізноў. Яны даюць заробак і хлеб многім беларусам і зьяўляюцца яшчэ аднэй цаглінкай у гаспадарчай адбудове Беларусі.

ПЯЦІГОРСК

Курорт у падножжа Эльбрусу.

У папярэднім нумары «Новай Дарогі» мы пісалі аб здабыцьці нямецкімі войскамі Пяцігорска. Падаем кароткую зацемку аб гэтым горадзе. Пяцігорск налічвае 65.000 жыхароў і зьяўляецца найбольшым горадам спаміж іншых курортаў, якія тут знаходзяцца недалёка адзін другога. Для прыкладу, Кіславодзк мае толькі 60.000, Мінэральныя Воды — 40.000, а Эсэнтукі — 35.000 жыхароў.

Пяцігорск славіцца сваімі аздараўляючымі крыніцамі. Ужо ў 16 сталецьці была вядома гэтая гарачая крыніца, выцякаючая з высокай гары Машук. Недалёка ад гэтае пары на ваеннай дарозе, якая вядзе на Владзікаўказ (сягоньняшні Орджонікідзэ), расейцы залажылі ў 1780 г. маленькую крэпасьць. У 1803 г. тут быў заснаваны курорт, які хутка стаў вядомым ува ўсёй Расеі. У палове 19 сталецьця Пяцігорск («горад пяці гораў») з мейсца стаянкі войскаў ператварыўся ў выключна курортнае мейсца. У 1875 г. была пражана жалезнадарожная лінія з Растова ў Баку, якая праходзіла недалёка ад Пяцігорска, ад 1895 году адчынена чыгункавае адгаліненьне паміж станцыяй Мінэральныя Воды і Кіславодзкам, якое праходзіць праз Пяцігорск. Цяпер там курсуе электрычны цягнік.

З Пяцігорска, а асабліва з суседняга гораду Кіславодзка, адкрываецца прыгожы від на іх найвышэйшы масыў Эльбрус, які сягае 5.646 мэтраў вышыні. Тут знаходзяцца знамянітыя чырвоныя гранітныя скалы. Калі ўсходзіць сонца, яны пераліваюцца ружовымі колерамі на сьнежнай белі гор.

Прамысловасьць Пяцігорска невялікая, знаходзячыся ў багатай земляробскай мясьціне, горад мае толькі харчовую прамысловасьць, некалькі скураных, ткацкіх і мэблёвых фабрык. У апошнім часе была там заснавана фабрыка амуніцыі і варштаты рамонту самаходаў.

Штурмовыя войскі займаюць савецкую жалезнадарожную станцыю.

Вораг яшчэ заўзята бароніцца з-за разьбітых таварных цягнікоў і чыгункавых уладжаньняў. Штурмавыя аддзелы пранікаюць на станцыю, каб выбіць ворага.

Антыбрытанскія выступленьні ў Эгіпце й Сырыі

Як даведваецца радыё Мондар каля Істамбулу, староньнік Англіі эгіпцянін Аббас Акад мусіў уцякаць як найхутчэй з Эгіпту, бо яму пагражалі забойствам эгіпецкія нацыяналісты. Яны лічылі яго сымпатыі да Англіі здрадай бацькаўшчыны. Акад уцёк у Картум, дзе ён знаходзіцца пад аховай брытанцаў. Гэты маленькі эпізод, як высьняе радыё Мондар, дае магчымасьць уявіць вялізнае напружаньне, якое запанавала паміж эгіпецкімі нацыяналістамі і акупацыйнымі ўладамі ў Каіры. Ня гледзячы на тэрор, англійцам не ўдалося ніяк здушыць эгіпецкую апазыцыю.

Падобнае палажэньне пануе і ў Сырыі, дзе штодзень узьнікаюць антыбрытанскія паўстаньні. У Алеппо насельніцтва напала на дом бурмістра, які выклікаў ненавісьць жыхароў сваімі сымпатыямі да Англіі. Ён мусіў уцякаць з гораду і вярнуўся толькі тады, калі войска навяло парадак у горадзе. Шмат нацыяналістаў у сувязі з гэтым арыштавана.

Нямецкія налёты на Англію

Англійскае міністэрства авіяцыі й бясьпечнасьці паведамляе аб бомбавых налётах нямецкіх баявых сілаў на паўдзённую й паўдзённа-заходнюю Англію. Паведамляецца таксама аб артылерыйскай дзейнасьці на Дуврскім шляху. Нямецкія цяжкія батарэі абстрэльвалі англійскія пазыцыі ў Дуўры. Як падаюць камунікаты, бамбардыроўкі мелі вельмі жорсткі характар.

ЯДВІГІН Ш.

БЯРОЗКА

Дажддаўся Лявон, што яго пацеха, Марыська, выцягнулася ўгару, як тая маладая, гладкая бярозка. Ад хлапцоў адбою ня было і, хоць сэрца крывёю абліваласяя, а пара падыйшла замуж аддаваць.

Справіў Лявін вясельле, як мае быць: каб у сэрцы дзіцячым на доўгія гады добрая памятка засталася і каб перад людзьмі сораму ня было. Але як прыйшлося расставацца з дачушкай, —сплакаўся бедны, як бабёр: быццам чула сэрца нешта нядобрае. Ён і кажа ёй на апошнім адвітаньні:

— Слухай, пацеха мая, цябе я толькі маю і адну табе толькі даю раду: калі цябе прыцісьне горкая доля, калі табе будзе вельмі цяжка жыць, што і змогі ня будзе вытрываць, ня жалься нікому, нікому, хіба знойдзеш такую спрыяючую душу, як спрыяла й верна была табе душа твайго бацькі; ня знойдзеш —ідзі ляпей у лес, выбяры, каторае табе спадабаецца дзерава, і яму аднаму, маё ты дзіцятка, душу сваю адкрывай, жаль свой вылівай.

. . . .

Прайшло нямала часу. Паехаў Лявон даведацца да дачкі. Выляцела Марыська з хаты, кінулася бацьку на калені; прыпала пасьля галоўкай да грудзей бацькавых, але ў скорасьці, як-бы засароміўшыся, адскочыла, спусьціла вочкі і стаіць, уся зьбялелая; толькі губкі дрыжаць...

Доўга Лявон моўчкі ўглядаўся на сваю пацеху, а пасьля памалу падыйшоў да яе і глухім, быццам не сваім голасам, стаў выпытваць:

— Цяжка?

— Ой, цяжка, татачка, — уздыхнуўшы, аказалася дачка.

— Жалілася?

— Жалілася, — вышаптала Марыська.

— Каму?

— Бярозцы.

— А балей?

— Не знайшла каму.

— Нясі сякеру, пакажы мне гэтае дзерава, — сказаў Лявон.

. . . .

Хістаючыся, як ад буры маладая бярозка, ішла наперадзе Марыся.

— Эй, татачка, — жалілася яна, — якая гэта была стройная бярозка, якая гладкая. Якія прыгожыя былі на ёй галінкі, а на галінках паўнюсенька зялёненькіх бліскучых лісточкаў . . .

Лявон маўчаў.

— . . . Татачка, што ёй зрабілася? Гэта-ж цяпер лета . . . Чаму яна счарнела? Чаму здрабнелі, пакорчыліся яе лісточкі? Татка?

Лявон маўчаў.

. . . Чаму жаўцеюць гэтыя лісточкі? Гэта-ж цяпер лета . . . Чаму яна счарнела . . . Чаму галінкі свае яна далоў апусьціла, быццам яны плачуць?

Не пасьпела слова скончыць Марыська, як цяжка грукнуў па дзераве абух . . . Як падстрэленая птушка, скокнула яна і схапіла за руку старога.

— Татачка, не чапай. Не чапай, родненькі мой, прасіла Марыся, — баліць... баліць . . .

Але Лявон, нічога ня кажучы, ізноў стукнуў абухом па дзераве: рэха не адазвалася — стук быў глухім, як-бы гэта не па дрэве, а па зямлі стукаў. Марыська стаяла воддаль, заламаўшы рукі і глядзела быццам на нешта вельмі страшнае, толькі з вачэй яе сыпаліся адна за аднэй сьлязінкі, як сыпаліся пажоўклыя лісточкі з здрыгануўшайся пад абухом бярэзіны. . . Лявон нагнуўся, абчасаў каля пня кару і, адагнуўшыся, з усяго маху запусьціў сякеру ў бярозу і, павярнуўшы тапарышча на бок, адшчапіў вялікую трэску. Дзерава заскрыпела, запішчэла, быццам стала жаліцца, як тое дзіця. . . З-пад Лявонавай сякеры шчэпкі ляцелі .. Але нядоўга яму прыйшлося працаваць: нагнуўся Лявон, глянуў на падсечанае месца, ткнуў туды тапарышчам і, адагнуўшыся, глыбока ўздыхнуў.

— Марыська, дзіцятка маё, — дрыжачым голасам пачаў Лявон, — бачыш? Гэта-ж тут усяго на палец абалоні. А там парахня, адна боль, гэта-ж твой жаль спарахніў гэтую бярозку, — бо ты доляй сваёй жалілася ёй. Дзерава і тое спужалася такое долі . . . Уміраe гэта бярозка, уміраe без пары, бо кожны раз, як ты прыходзіла жаліцца, ёй было штораз цяжэй, а ты, маё гаротнае дзіця, успомні,— ты тады мела часіны падобныя да шчасьця . . .

І Лявон, узяўшы рукамі галоўку свае пацехі, моцна прыцісьнуў да сябе, а Марыська, тулячыся да бацькавых грудзей, прашаптала:

— Татачка, а чаму-ж паміж людзей я не знайшла каму пажаліцца?

Лявон маўчаў.

Вечар над Донам

Сягоньня нядзеля. Кожны з нас глянуў у кішанковы календар і, зрабіўшы гэтае адкрыцьцё, дзівіўся й паўтараў адзін другому, як-бы гэта было нечым надзвычайным. Бо ніхто й ня ведаў аб гэтым. Нас ужо цікавіць, ці сягоньня нядзеля, ці аўторак, ці пятніца. Мы ўжо згубілі дні ў тыдні й таму дзіўнай зьяўляецца сягоньняшняя дата. «Значыцца, нядзеля», працяжна гаворыць наш шофэр і абмахвае моцнай рукой рой камароў, якія якраз у гэтым часе праводзілі «высадку» на яго грудзі. Ён спакойна есьць далей добрую скібку хлеба, намазанага мёдам.

Вечарэе. І робіцца неяк ціхамірна й спакойна. Заціхаюць клапатлівыя гутаркі, якія мы вялі ўдзень. Кожны чуе, што цяпер аб штодзённых рэчах, як папяросы, вада, палаткі, ня варта гаварыць. Моўчкі курым і прыглядаемся, як ад дыму ўцякаюць маскіты, якія побач з бальшавікамі тут зьяўляюцца заклятымі нашымі ворагамі.

Вецер хваляй набягае па травах і лёгка хвалюе ваду. Гоман дня заміpae. Зьнізіўшыся, кружацца нашыя самалёты й ахоўваюць мясцовасьць. Яны чакаюць баявую эскадру Не 11, якая пад вечар яшчэ раз вылятела на варожую старану. Гудзеньне матораў бліжэй і бліжэй. Урэшце й яны заціхаюць, калі апошні самалёт апушчаецца на зямлю. Шырокім здаецца неба, усеянае сьветлымі яшчэ зорамі.

Час ад часу загаворым адзін да аднаго, але словы нейкія мяккія, як шоўк. Уніваемся красой надыходзячай ночы. Летні дзень паміpae ў цёмна-сініх заРэччах.

Мы маем час. Фактычна гэта першы раз ад пачатку летняе афэнзывы на ўсходзе. Увесь час мы былі пры нашых цяжкіх процілятунскіх гарматах на самых перадавых лініях. Гарматы і цяпер там, дзе трэба выкурваць ворага, толькі мы мусілі тут астацца, бо выбоіны папсавалі нам званякі ў колах.

Мы ляжым над Донам і чакаем абоз, які мае прывязьці нам новыя колы.

Думкі наплываюць у гэтай цішыні. Да зорак сягае наш погляд, туды на небасхіл, у далеч бязьмежную, дзе, здаецца, неба й зямля зьліваюцца ў адно безьбярэжжа. Але там не канец. У імгле рысуюцца нам, як жывыя, вобразы роднай бацькаўшчыны. І там таксама нядзеля, як і тут. Толькі там яшчэ ня гэтак цёмна. Цяпер там яшчэ сутунее й попел змрокаў вэлюмам сцелецца над вуліцамі. Людзі цяпер, пэўне, варочаюцца з праходкі ў свае хаты й памешканьні. Усё гэта ўстае перад нашымі вачыма: вось маці варыць вячэру, а на двары ляжыць сабака й абганяе мухі. І паволі цямнее і зорнае неба вялікім вышытым абрусом калышацца над бацькаўшчынай. Так як і тут, у далёкай Расеі, з асаблівай красой яно разгарнулася над намі. А месячык серабрыць хвалі, што бруяць і неспакойна пераліваюцца, плывуць. Як-жа там у хаце? Напэўна, іх думкі плывуць да нас, на фронт... І ў гэты акурат час можа матчыны вусны шэпчуць цэплыя словы пажаданьня й шчасьця.

Назаўтра далей у дарогу. Перадавыя аддзелы ўжо далёка. Трэба будзе добра прыналегчы, каб іх дагнаць. Нельга сабе цёплыя словы пажаданьня й шчасьця.

А колькі сапраўды кілямэтраў да бацькаўшчыны адсюль. Цяжка папросту азглянуцца на пройдзены шлях. Ужо ўсходняя граніца Украіны за намі. Аб Варашылаўградзе ўжо ніхто не гаворыць. Зусім іншыя назовы гарадоў у нас у галаве.

Лягаем у сваёй палатцы й, выцягнуўшыся дбабра, засынаем паволі ў гэтай прыгожай, ціхай ночы. Так канчаецца першая нядзеля, аб якой мы, прынамся, ведалі ад даўгога часу.

Зьніштажаючая бітва ў абшары Калачу

Бітва ў абшары Калачу, аб якой мы паведамлялі ў папярэднім нумары «Новай Дарогі», закончылася паўнейшым зьнішчэньнем акружаных там бальшавіцкіх сілаў. Вораг кінуў сюды пасьпешна рэзэрвы, якія праводзілі тут распачлівыя контр-атакі. Пасьля адбіцьця гэтых атакаў нямецкія войскі, пры дзейным падтрыманьні лятунства, перайшлі ў канцэнтрычную атаку, у выніку чаго бальшавікі былі заціснуты абручом акружэньня. Каля самага Калачу, з заходу, змагаючыся ў нязвычайна вялікай сьпецы, нямецкія войскі аканчальна зьнішчылі варожыя часьці. Сярод захопленых 57.000 палонных знаходзіцца камандуючы 181 стралковае дывізыі. У часе ачышчэньня абшару сярод забітых знойдзены таксама камандзір 33 савецкай гвардзейскай дывізыі. Крывавыя страты ворага надзвычай вялікія.

Чэрчыль у Маскве

Чэрчыль нядаўна быў у Маскве ў Сталіна. Разам з ім быў і Вавэль і іншыя прадстаўнікі англійскіх ваенных кругоў. На канфэрэнцыі, якую яны адбылі з савецкімі прадстаўнікамі й самым Сталінам, ясна, у першую чаргу саветы высунулі справу дастаўкі аружжа й стварэньня другога фронту. Акрамя таго яны пастанавілі змагацца «супроць фашызму ўва ўсіх краёх». Інакш кажучы, Чэрчыль скача пад савецкую дудку. Як нішчыўся «фашызм» саветамі, усім добра вядома. Гэта было наагул нішчэньне народаў.

З УСЯГО СЬВЕТУ

Як паведамляюць, у апошнім часе шмат вайсковых з брытанскае блізка-усходняе арміі ўцякло праз сырыйска-турэцкую граніцу. Усе дэзэртыры інтэрнаваны турэцкімі ўладамі. Ня хочуць ваяваць...

—o—

Паводле паведамленьня Рэйтэра Чан Кайшэк выбраў з Чунгкінгу за пяць гадоў вайны дзевяць мільёнаў кітайцаў. Усяго за гэты час змабілізавана 20 мільёнаў кітайцаў, у тым ліку 11 мільёнаў падлягаючых абавязку вайсковае службы. Гарматняга мяса хапае ...

—o—

Італьянскі «Інстытут па справах кіна на вёсцы» у хуткім часе адкрые кіна ў 200 вёсках, якія дасюль яшчэ ня мелі кінатэатраў.

—o—

У апошніх днёх у правінцыі Іомтлянд, у паўночнай Швэцыі, выпаў першы сьнег. Нязвычайна раньні мароз прычыніў у паўночна-швэдзкіх правінцыях вялікія шкоды для сельскае гаспадаркі.

—o—

У Эгіпце ўзрастае хваля выездаў заграніцу. Францускія і англійскія сем'і перасяляюцца на поўдзень, а амэрыканцы й жыды запруджваюць лётнішчы, чакаючы ад'езду ў Злучаныя Штаты. Загадзь ўцякаюць. . . .

—o—

У Бразыліі выдадзены загад, паводле якога канфіскуюцца ўсе ваенна-важныя матарыялы.

—o—

Паводле апошніх дадзеных, насельніцтва Сырыі налічвае цяпер акругла 2.696.000 душ. Алеппо, у якім жыве 299.000 асоб, зьяўляецца найбольшым горадам краю. пасьля яго ідзе горад Дамаск з 274.000 жыхароў.

—o—

Вялікую Нямецкую Мастацкую Выстаўку, аб якой мы ў сваім часе пісалі, зьведала ўжо 250.000 асобаў. На выстаўцы было шмат жаўнераў з фронту, якія былі ў водпуску.

—o—

Найвышэйшы краёвы Суд у Пазнані засудзіў двух польскіх сялян з Орпінген на кару сьмерці за тое, што яны хацелі намагчы ў ўцёках двум савецкім ваенна-палонным.

—o—

На адбыўшымся нядаўна фільмовым зьезьдзе ў Матра пастаноўлена апрацаваць нямецка-італьянска-францускі фільмовы слоўнік.

—o—

У цэлым радзе гарадоў у Італіі адкрыты «Інстытуты па вывучэньню жыдоўскага пытаньня». Інстытуты падлягаюць міністэрству народнае культуры.

—o—

Турэцкія журналісты, якія былі ў Нямеччыне, на паваротнай дарозе затрымаліся ў Будапэшце, дзе былі прыняты прадстаўнікамі вэнгэрскага ўраду.

—o—

У мінулым годзе было ў Славаччыне 3.198 народных школаў з 8710 клясамі, 205 школаў вышэйшае ступені, 53 сярэднія школы й гімназіі. У Славаччыне існуюць 2 вышэйшыя школы: унівэрсытэт і палітэхніка ў Прэсбургу.

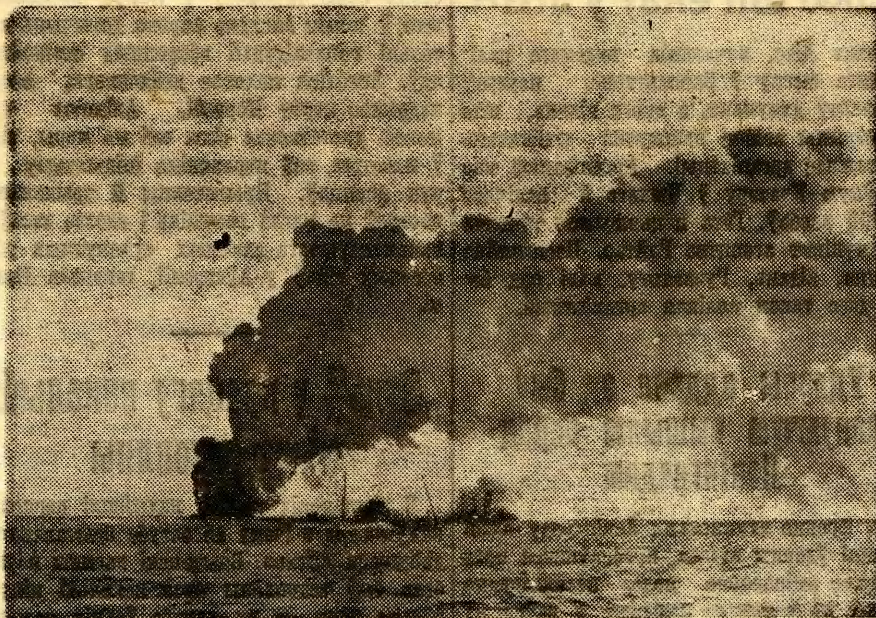
—o—

У Александрыі на працягу апошніх 14 дзён арыштавана 350 асобаў, якія займалі вышэйшыя становішчы ў прамысловых і транспартных прадпрыемствах. Пашыраны апарат сышчыкаў пільнуе, ці хто не гаворыць што-небудзь супроць Англіі.

—o—

Падзеі ў Індыі змусілі англійскія ўлады ў акупаваных краёх Пярэдняе Азіі загострыць паліцэйскі рэжым. З Іраку і Сырыі надыходзяць весткі, што там ужо застасоўваюцца вострыя меры.

Гарацъ танкеры перад ўзьбярэжжам ЗША.

Танкер, старпэдаваны нямецкай падводнай лодкай. Дым, як хаўтурны сьцяг, падымаецца высока над караблём. ПК — Здымка Ваенны справаздаўца Крэмзэр.

Як я жыў у Нямеччыне

(Працяг)

Мы хутка купілі гармонік. Бывала, пасьля працы, зыйдземся, пасядзем — і давай іграць. І ўспаміналася тады родная вёска, родны край. Думкі плылі далёка, далёка, пад родную страху.

Хутка я пакінуў сваё мейсца працы. Гэта сталася так: у 7 кілямэтрах ад нас знаходзілася шмат палонных беларусаў. Яны добра мяне ведалі і прасілі вахмана, каб ён мяне перавёў да іх для асьветнай працы. Я ахвотна згадзіўся перайсьці. Працаваў я ў агародзе ў вялікім маёнтку Карніц. У вольныя хвіліны я вёў працу з палоннымі, усьведамляў іх, чытаў газэты, расказваў ім пра нашу гісторыю. Знайшлося сярод іх і пару палякоў, дык мы з імі нічога супольнага ня мелі. Мяне цягнула ў горад, дзе быў беларускі асяродак. Кантрольны афіцэр, да якога я зьвярнуўся, адпусьціў мяне і я трапіў у Нэйколен. Там я працаваў у селяніна, у якога я жыў, як у роднага бацькі. Жывуць там людзі надзвычай добра. Ня дзіва, што й выглядаюць добра — усе сочныя, здаровыя. Нашы хлопцы з-пад Вільні нават казалі: «Вось жывуць людзі — кожны дзень, як Вялікдзень!» Бо кожны дзень белы хлеб з маслам і каўбасой і піва, і ўсё, чаго наш брат і ў жыцьці часам ня бачыў. У Нэйколене я пражыў 6 месяцаў і ізноў пераехаў у той самы лягер у Нэйбрандэрбургу. Парадкі там былі, што лепш ня можа быць. Умывальня, радыё, музыка, гульні, кіна — усё гэта мы тут мелі. Адсюль хутка я зусім звольніўся і перастаў лічыцца палонным.

Цяпер пачалося жыцьцё, поўнае свабоды. Каб апісаць яго, заняло-б многа часу. Сягоньня ўжо ўсе беларусы з польска-нямецкай вайны звольнены з палону і зьяўляюцца вольнымі работнікамі. Кожны беларус зарэестраваны ў Беларускім Прадстаўніцтве ў Бэрліне і Беларускім Камітэце Самапомачы, якія бароняць беларускія інтарэсы й апякуюцца кожным беларусам у Нямеччыне. Кожны беларус мае легітымацыю з Камітэту і Прадстаўніцтва і не падлягае ніякім паліцэйскім мэльдункам у сувязі з вайной. Ён мае поўную свабоду руху, можа хадзіць у кіна, тэатр, ехаць цягніком і г. д. Усе беларусы зраўняны ў правох з немцамі і ўсе чуюцца гэтак сама, як немцы, бо маюць карткі на вопратку, ежу і г. д. Можна і ў рэстаран зайсьці, выпіць, што трэба, ехаць разам з немцамі ў цягніку, трамваі і г. д. Я вярнуўся з Нямеччыны зусім новым чалавекам. Я пабачыў, як кажуць, «шмат сьвету». На Бацькаўшчыне я чую цяпер моцны грунт пад нагамі. Я запісаўся ў Беларускі Камітэт у Беластоку й пачаў нацыянальную працу сярод сваіх землякоў.

Але лучнасьць з Нямеччынай у мяне ня спынілася. Я атрымліваю шмат лістоў ад сваіх знаёмых і ахвотна сам пішу да іх. Тыя беларусы, якіх дзеці выехалі ў Нямеччыну на работу, могуць быць спакойны. Іх дзеці будуць ня толькі сыты й дагледжаны, але й навучацца шмат чаму. Беларус у Нямеччыне жыве добра. Палякам, праўда, горш паводзіцца. Але яны перад Нямеччынай маюць за шмат грахоў

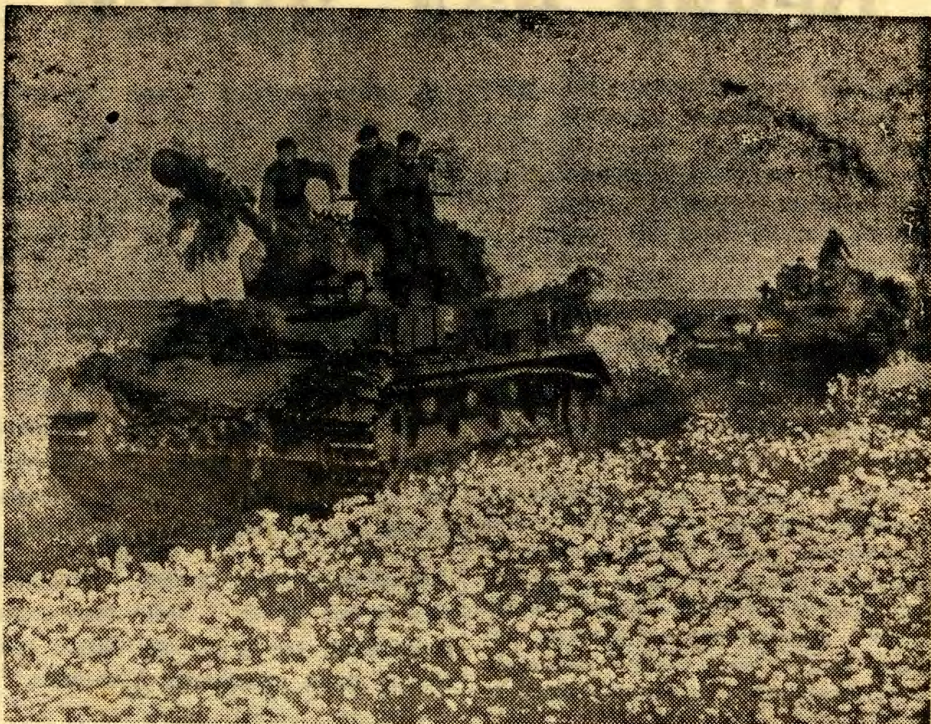
КАСТУСЬ СМАКТУНОВІЧ.

Яшчэ толькі тры авіяносцы

Панаваньне на моры перайшло цяпер ад флоту да авіяцыі, ад баявога карабля да авіяносца, так пісаў адзін прадстаўнік гішпанскае газэты «АБЦ». На вялікіх караблёх у моры знаходзяцца эскадры самалётаў, якія ў кожную хвіліну гатовы падняцца з палубы й ляцець на варожыя караблі. У Англіі з горыччу разумеюць гэты факт і бачаць усю бясьсільнасьць.

Англія, як вядома, мела перад вайной сем авіяносцаў. З іх «Куражо», «Глёрыус», «Арк Рояль», «Гэрмэс» і «Эгль» затоплены, а «Фурыус» і «Аргунс» пашкоджаны й бязчынна знаходзяцца ў Гібральтарскім порце. «Ільлюстрыус» таксама цяжка пашкоджаны. Як бачым, з усіх авіяносцаў, якія мела Англія, цяпер толькі тры здатны да плаваньня. Паняцьце марскога брытанскага панаваньня падарвана. Марскія баявыя сілы дзяржаваў восі разьбілі гэтую магутнасьць. Традыцыя марскога панаваньня Англі ўжо пераходзіць у мінуўшчыну.

ВАЙНА І МІР.

Гэта не манэўры, а атака супроць саветаў. Праз мора красак ідуць нямецкія танкі на ворага, зсыпаючы ранічную расу.

Англія моліцца за Сталіна

Ангійскі кароль Георг VI вызначыў дзень 3-га верасьня, г. зн. дзень пачатку вайны, днём пакуты й малітвы. У гэтым годзе англійцы могуць маліцца, каб саветы далей вытрымалі. Кэнтэрбэрыйскі архіепіскап выдаў распараджэньне, каб багаслужэньне адбывалася цэлы дзень. Складзецца асобная малітва на дзень 3-га верасьня. Цікава толькі, як Бог выслухае іх малітвы за гэтых заклятых бязбожнікаў…

Клічы аб ратунку каля балівійскага ўзьбярэжжа

Бразылійскія радыястанцыі апошнімі днямі пачулі шмат клічаў аб ратунку з паўдзённага Атлянтыку. Бразылійскія марскія й паветраныя сілы, як паведамляюць, абшукалі Атлянтык, але дасюль не знайшлі ніякіх сьлядоў ворага.

Японскія падводныя лодкі затапілі 90.000 БРТ.

Як паведамляюць з Токіо, японскія падводныя лодкі ў водах каля самай Аўстраліі ад канца ліпеня да пачатку жніўня затапілі дзесяць варожых караблёў разам у 90.000 БРТ.

Новы ўрад у Іране

У Анкары зложаны новы сьпісак сяброў новага іранскага ўраду. Міністэрства замежных справаў пераняў іранскі палітык Саід, міністэрства ўнутраных справаў — Казімі, міністэрства юстыцыі — Карагэцоглю, ваеннае міністэрства яшчэ не занята нікім. Становішча міністра фінансаў заняў колішні іранскі высланьнік у Лёндане, які ўтрымлівае цесныя зносіны з Лёнданскай біржай.

Саветы ўсюды адступаюць

Заклапатаныя паўночна-амэрыканскія і англійскія камунікаты.

«Нямецкі ваенны млын — відочна нельга стрымаць», так гаворыцца ў камунікаце «Унітэд Прэсс» з Масквы. Савецкія арміі адступаюць на ўсіх адрэзках фронту на шырыні 500 км. Тое самае паведамляе й англійскае інфармацыйнае бюро: «Саветы ўсюды адступаюць». Англійскія газэты таксама малююць усё ў чорных фарбах. «Дэйлі Экспрэсс» паведамляе, што нямецкія танкавыя войскі пракладаюць штодзень да 50 км. у дзень. Ніякая рака не зьяўляецца для іх непраходнай. Палажэньне з гадзіны на гадзіну становіцца ўсё больш крытычнае.

Англійскія газэты, пішучы аб місыі гэнэрала авіяцыі ЗША, лічаць, што ён мае быццам перадаць пляны супольных савецка-амэрыканскіх паветраных апэрацыяў. Усё плянуюць і плянуюць…

17.000 шпіёнаў у ЗША

Пасол Діэс, начальнік вядомага палітычнага сыску ў Вашынгтоне, перадаў Рузвэльту дакумант, з якога відаць, што ў Амэрыцы вельмі пашырана дзейнасьць сабатажнае арганізацыі. Арганізацыя мае Галоўную Кватэру ў Чыкаго й налічвае 17.000 асобаў. Гэта пацьвярджае таксама й камунікат агенцтва Рэйтэр. Неспакойна сьпіцца, відаць, Рузвэльту, калі пад бокам дзее такая вялікая арганізацыя.

Ударны аддзел зд быў пануючую вышыню перад Ленінградам

На фронце замкненьня Ленінграду адзін нямецкі ўдарны аддзел, прабраўшыся праз шырокае змінаванае поле, неспадзявана ўдарыў на варожыя пазыцыі. У заўзятых баёх пехацінцы і піянэры ўзарвалі падпальваючымі гранатамі бункры і заатакавалі ручнымі гранатамі і кулямётамі ворага. Пануючая вышыня была ўзята. Вораг панёс вялікія крывавыя страты.

Японскія посьпехі выклікалі ў Лёндане парапалох

Японскія посьпехі на Новай Гвінэі і акупацыя групы выспаў на поўнач ад Аўстраліі выклікалі ў Лёндане вялікае ўзбуджаньне і перапалох. Англійскі карэспандэнт у Канбэрры перадае па тэлеграфу, што энэргія, з якой Японія выкарыстала сваю перамогу ў Папуі, паказвае, што ў гэтым наступе справа датычыць ня толькі кансалідацыі абаронных становішчаў. Асабліва палохае небясьпека, якая пагражае порту Морэсбі. Аліянты ня маюць дастатковае сілы ані на моры, ані ў паветры, каб перахапіць ініцыятыву з рук японцаў. Прыгнечаны й трывожны настрой не магла зьмяніць і адозва галоўнакамандуючага саюзных сухапутных узброеных сілаў у Аўстраліі, гэнэрала Блэмі.

„Эгль“ у працягу некалькіх мінут затоплены

З гішпанскіх кругоў надыйшлі першыя камунікаты з Рыму аб загубе брытанскага авіяносца «Эгль». Брытанскі ваенны карабель быў затоплены праз некалькі мінут пасьля таго, як на палубе ўзьнік пажар. Толькі некалькі самалётаў, знаходзіўшыхся на пакатным полі авіяносца, змагло выляцець і ўратавацца. Авіяносец праз некалькі хвілін знаходзіўся ўжо на дне Гібральтару.

Жонкі жаўнераў знойдуць заўсёды ахову

Распусны надаедлівы паляк засуджаны на кару сьмерці.

Сьлёсар-паляк Стодульскі з Жыхліну дакучаў немаральнымі прымоўкамі і захаваньнем жонцы аднаго жаўнера, які пайшоў у армію. Надзвычайны Суд у Лесьляў за гэткі праступак засудзіў паляка на кару сьмерці.

У абаснаваньні гэтага прысуду Надзвычайны Суд падчыркнуў, што кара сьмерці застасована ў мэтах аховы нямецкіх жонак пайшоўшых на фронт сялян ад напасьці разбэшчаных палякоў.

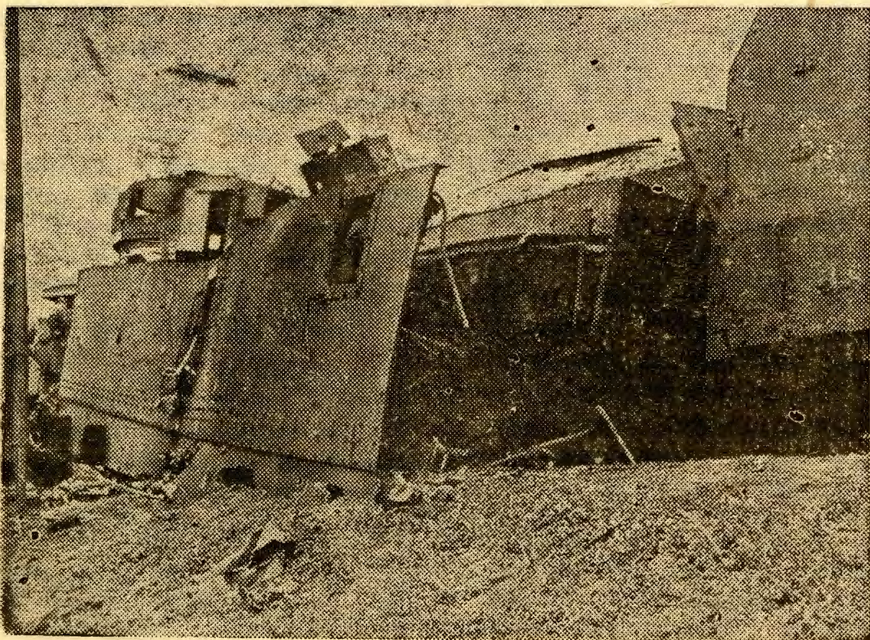
Абвестка

Прэзыдэнт паліцыі падае да ведама:

Ад панядзелку, 17.8.42, увесь торг у Беластоку адбываецца толькі ў галях Рыбнага і Сьвіного рынку. Абедзьве галі адкрыты штодня (апрача нядзелі) ад 7—14 гадзіны. Усялякі вулачны гандаль гэтым самым ад 17.8.42 забаронены і на падставе распараджэньня Пана Надпрэзыдэнта аб вядзеньні гандлю ў Беластоцкай Акрузе не-нямецкімі жыхарамі з 7.5.42 будзе карацца грашовай карай, пазбаўленьнем свабоды або канфіскацыяй тавараў.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437.

Разьбіты савецкі панцырны цягнік.

Мэтна скінутая бомба змусіла яго астацца на мейсцы.

На фінскім фронце.

Фінскія жаўнеры агледаюць зьнішчаны савецкі танк.